

ՔՐԻՏԻԿԱԿԱՆ ՀԱՆՔԻՆ

Ազգային, Գիտական, Գրական եւ Քաղաքական

ԺԺ. ՏԱՐԻ — ԹԻԻ 489

||

I ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ 1901

ԲՈՎ ԱՆ ԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Տ. Տ. Դեռզ Ս. Արեւիկոպոս, Նորքնիւր

Կարուղիկոս Տանն Կիլիկիոյ

Անճապանութեան Շուրջը

Պարկեզ Դեմքեր. — Սարգիս Մ. Գասապեան

Վերջացող Դարու ամենեւնի մեծ գիրքերը

Մանկավարժական Հարցեր. — Ծածը դպրոցին

մեջ

Նախագումական երազներ

Առաքինի մայր մը

Թունուղի մեջ. — Տեղագրական Ծանօթութիւններ

Քաղաքական

Թղթակցութիւն

Ներքին լուրեր

ՅԱԿՈԲՈՍ Հ. ՃէճԻՋԵԱՆ

ԱՇՈՒՐ

Ե. Յ. Մ.

ՃՕՐՃ ԿՈՐՏՈՆԻ

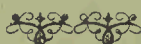
Ի. Խ. ԱՐՍԼԱՆԵԱՆ

Ս. Յ. ԳԸԶԸԼԵԱՆ

Մ. Մ. ԼՈՒՍԻԿԵԱՆ

ՃԱՄԲՈՐԴ

Մ. Ա. Ճ.

ՀԱՍՏԻ՝

درعليه، اسكى ضبطليه جاده سنده ٦١ نومرولى بربريان مطبعه سنده «پوراغن» غزته سى اداره سى

ԽՄԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

ԲԻԻՐԱԿՆԻ

Կ. ՊՈԼԻՍ, ԷՍԿԻ ԶԱՊԹԻՅԷ, ՊԵՐՊԵՐԵԱՆ ՏՊԱՐԱՆ, ԹԻԻ 61

Rédaction de la Revue PURAGN

Imprimerie N. Berberian, Eski Zabtié, Constantinople

Հատը 40 փարա

ՏՊԱԳՐ. ՆՇԱՆ Կ. ՊԵՐՊԵՐԵԱՆ

ՀԱՅԿԱՍՏԱՆԻ ԿՈՄՍՈՒՆԻՍՏԱԿԱՆ ԿՈՆԳՐԵՍՍԻ ՄԱՍԻՆ

ՀԱՅԿԱՍՏԱՆԻ ԿՈՄՍՈՒՆԻՍՏԱԿԱՆ ԿՈՆԳՐԵՍՍԻ ՄԱՍԻՆ

ՀԱՅԿԱՍՏԱՆԻ ԿՈՄՍՈՒՆԻՍՏԱԿԱՆ ԿՈՆԳՐԵՍՍԻ ՄԱՍԻՆ

ՀԱՅԿԱՍՏԱՆԻ ԿՈՄՍՈՒՆԻՍՏԱԿԱՆ ԿՈՆԳՐԵՍՍԻ ՄԱՍԻՆ

ՀԱՅԿԱՍՏԱՆԻ ԿՈՄՍՈՒՆԻՍՏԱԿԱՆ ԿՈՆԳՐԵՍՍԻ ՄԱՍԻՆ

ՀԱՅԿԱՍՏԱՆԻ ԿՈՄՍՈՒՆԻՍՏԱԿԱՆ ԿՈՆԳՐԵՍՍԻ ՄԱՍԻՆ

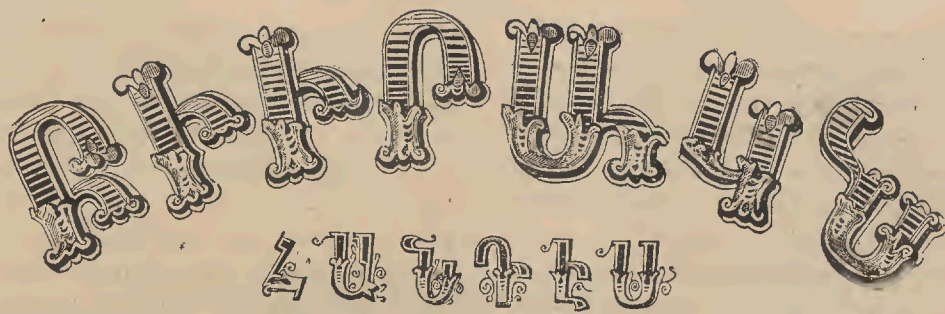
ՀԱՅԿԱՍՏԱՆԻ ԿՈՄՍՈՒՆԻՍՏԱԿԱՆ ԿՈՆԳՐԵՍՍԻ ՄԱՍԻՆ

ՀԱՅԿԱՍՏԱՆԻ ԿՈՄՍՈՒՆԻՍՏԱԿԱՆ ԿՈՆԳՐԵՍՍԻ ՄԱՍԻՆ

Ա. Գ.

1. ԲԻ
ԼԱՌՆԵ
ՐՈՒՔԵ
ԵՎ
ՔԵԱՆ
ՏԵՍԻ,

ԱՅ
ԲԵՐԿԵ
ԲԱՐԵ
ՎԵՐՉԱ
ԲՈՒԹԵ
ԲԱՐՃԵ
ԸՆՏՐՈ
ԱԹՈՒ
ԼԱԿԱՆ
ԱՄԷՆ
ԹԵԱԴ
ԵՐԷՅԵ
ԽԻՐՈՒ
ԵՆ ԿԸ
ԳԻՆ Ն
ԱՅՆ ԿԸ

Ազգային, Գիտական, Գրական եւ Քաղաքական

ԺԹ. ՏԱՐԻ — ԹԻԻ 49

||

Տ ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ 1901

ԲԱՃԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԵԱՆ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐ

1. ԲԻՐԱԿՆ առ այժմ կը նրաստակուի շաբաթը անգամ մը. — 2. Տարեկան բաժնեգինն է Պոլսոյ եւ Գաւառներու համար 50 դր., Արսասահմանի համար՝ 5 ռուպլի. կամ 12 ժրանք կամ 2 1/2 տոլար, քղբասարութեան ծախքը մեր վրայ: — 3. Չեմքէ կը ծախուի հասր 40 փարայի: — 4. Հրաստակութեան վերաբերեալ նամակ կամ գրութիւն պէ՛տ է ուղղել Բոպէրդ Գօլէն, Բրոժ. Յ. Ճէնիգեանի, իսկ բաժանորդագրութեան արձանագրութիւնները եւ բաժնեգինները պէ՛տ է ուղղել Տնօրէնութեան, Կ. Պոլիս, Էսկի Ջապթիէ Ճաստի, Տպարան Նեան Կ. Պէրպէրեան, քիւ 61. — 5. Անվար նամակ կամ գրութիւն չընդունուիր. — 6. Տասը օրինակի բաժանորդ բերողին մէկ օրինակ նուէր կը տուի:

Տ. Տ. ԳԵՈՐԳ Ս. ԱՐՔԵՊԻՍԿՈՊՈՍ

ՆՈՐԸՆՏԻՐ ԿԱԹՈՒՂԻԿՈՍ ՏԱՆՆ ԿԻՒԻԿԻՈՅ

Անցեալ շարժումն ազգային թերթերը բերկրութեամբ աւետեցին այն յաջող ու բարեբաւօրի վախճանը որուն յանգեցաւ վերջապէս Կիլիկիոյ Կաթողիկոսական ընտրութեան խնդիրը: Ազգին ամէնէն ընտիր բարձրաստիճան եկեղեցականներէն մէկը ընտրուեցաւ Կիլիկիոյ Տան Կաթողիկոսական Աթոռին համար որ թափուր կը մնար բաւական տեսնէ ի վեր: Հրճուալից լուրը՝ ամէն կողմանէ ընդունուեցաւ մեծ ուրախութեամբ, որովհետեւ Տ. Գեորգ Արքեպիսկոպոս երէցեան, նորընտիր Կաթողիկոսը՝ ամէնէն սիրուած ու յարգուած եկեղեցական մըն է եւ կը վայելէ արժանաւորապէս բոլոր ազգին համակրանքն ու վստահութիւնը: Միայն Կիլիկիոյ թեմականք չէ որ պիտի օղ-

տուին. մենք ապահով ենք որ ամբողջ ազգն է որ պիտի օգտուի երբոր այսպիսի կարեւոր պաշտօնի կը բարձրացուի Եպիսկոպոս մը որ իր ուշիմութեամբ, հմտութեամբ, վարչական գործոց մէջ ունեցած յաջողակութեամբ եւ իր պատուական քաբաղիչ մեծ համբաւ ստացած է մայրաքաղաքիս մէջ ու մայրաքաղաքէս դուրս: Ճշմարիտ խնդակցութեան արժանի են Ազգ. Պատրիարքարանը եւ Կիլիկիոյ ուշիմ թեմականք՝ խնդրոյն այս խիստ բարեյաջող ելքին համար: Մեր սրտագին չընորհաւորութիւնները կը մատուցանենք նաեւ նորընտիր Կաթողիկոսին կանչուելուն համար այսպիսի բարձր պաշտօնի մը որուն իրապէս արժանի էր ամէն տեսակէտով. կը յատկնք անշուշտ իր բացակայութեան հա-

մար մայրաքաղաքէս՝ ուր գրեթէ անհրաժեշտ դարձած է իր ներկայութիւնը. գիտենք թէ պէտք էր եւ պէտք է հոս, եւ թէ շատ պիտի փնտռուի իր անուշ, կենցաղագէտ վարձուքը ամէնուն հետ առհասարակ. պիտի փնտռուին իր պատուական, իմաստալից եւ Աւետարանի ոգիով պարարուն քարոզները. Երոստաղիմատունը թերեւս ամէնէն աւելի պիտի ողբայ անոր բացակայութիւնը. մենք՝ բոլոր իրեն համակրողներս անշուշտ զրկուած պիտի մնանք իր քաղցր, անկեղծ ու սրտազին բարեկամութենէն, բայց ուրախ պէտք է ըլլանք ամէնքս ալ որ Կիլիկիոյ Կաթողիկոսութեան աթոռին կը կանչուի աւսանկ կարող եւ վստահելի եկեղեցական մը։ Մենք ուրախութեամբ պէտք է բաժնուինք իրմէ որպէս զի Կիլիկիացիները հոն՝ այն ընդարձակ գաւառներուն մէջ, ուր զերծ մնացած են այնքան ժամանակէ ի վեր հոգեւոր պետի մը հոգածութենէն եւ մխիթարութիւններէն, վայելեն հիմայ իրենց ցանկացած բարիքները իրենց հոգեւոր տեսչութեան ներքեւ։ Եւ մենք իսկ օգտուած պիտի ըլլանք երբ անոնք հոն զարգանան հոգեւորապէս ու Քրիստոսի կրօնին ընծայած բոլոր մխիթարութիւնները անխափան վայելեն։ Դէ-որդ Կաթողիկոս աշխատութեան գեղեցիկ ու պատրաստ դաշտ մը պիտի գտնէ իր առջեւ Կիլիկիոյ մէջ։ Որչափ որ գիտենք՝ եւ կըրնանք դատել հեռուէն, աշխատասէր ժողովուրդ մըն է որ պիտի գտնէ ան Ատանայի, Հալէպի, Այնթապի, Տարսուսի, Մերսինի, Իսքէնտէրունի եւ մինչեւ անգամ աւելի ներսերը գտնուող Սիսի, Մարաշի, Հաճընի, Եօզղատի, Անտիոքի, Քիլիսի, Տարնտէի պէս քաղաքներու մէջ։ Բանիբուն, վաճառական կամ արհեստագործ ժողովուրդ մը պիտի գտնէ այն տեղերը ուր մտաւորապէս ու բարոյապէս այնպիսի մակարդակի մը վրայ կը գտնուին որ կարելի է մտաւոր եւ հոգեւոր զարգացում մը մուծանել հաւատարիմ եւ անձնուէր աշխատութեամբ. եւ որչափ որ կարելի է դատել այս բոլոր թեմականներուն ընթացքէն ընտրողական գործողութեանց մէջ, և նաեւ իրենց կատարած

իմաստուն ընտրութենէն, օգնական պիտի կրնան ըլլալ անոնք նորընտիր Հայրապետին՝ անոր թէ կրթական եւ թէ հոգեւոր աշխատութեանց մէջ։ Կիլիկիոյ միշտ նշանաւոր վայր մը համարուած է իր արդիւնաբեր դաշտերուն, առատ ցորենին եւ գինիին, ու նաեւ իր անտառներու պատուական առաղձին համար. տարակոյս չունինք թէ նորընտիր Հայրապետը իր ժողովուրդին համար նուիրած աշխատութեան մէջ պիտի գտնէ որ Կիլիկիոյ բարոյական արտերը՝ բնականներուն չափ գէթ արդիւնաշատ եւ պըտղաբեր են, եւ անոր մէջ պիտի գտնէ ժողովուրդ մը որմէ կարելի պիտի ըլլայ հայթայթել պատուական եւ ընտիր առաղձ մը Եկեղեցւոյ բարոյական շէնքը կառուցանելու համար։

Ն. Բարձր. Սրբազնութիւնը հոն Կիլիկիոյ մէջ, հիւսիսի կողմը պիտի տեսնէ Տաւրոսի ամպածրար եւ սպիտակափառ կատարները՝ որոնք բարձրացած մինչեւ երկինք՝ վսեմ հանդարտութեամբ կը նային վարի դաշտերուն եւ հովիտներուն ու նաեւ Միջերկրականի չափունագոյն ջուրերուն վրայ, որոնք մերթ փոփրալից եւ վրդովեալ, մերթ գեղանուշ և հանդարտ, միշտ կը ծառայեն մարդկութեան օգտին եւ երջանկութեան։ Կը մաղկենք որ այն լեռները յաւիտենական աշխարհի եւ Անտեսանելիին ներշնչումը տան իրեն, եւ ինք հաւատքով մինչեւ երկինքները բարձրացած՝ պիտի չմոռնայ աշխարհիս ալեծուփ ծովը, ու մարդկային կեանքի ճշմարիտ շահերը, եւ հաւատքի բարձունքէն ներշնչուած՝ պիտի ջանայ կարելին ընել մարդիկը պատրաստելու գործնական կեանքի, ընելով զանոնք ճշմարիտ մարդիկ, մարդկային ընկերութեան օգտակար և արդիւնաբեր անդամներ և Օսմանեան Պետութեան հաւատարիմ հպատակներ։ Մէկ խօսքով՝ կազմել ժողովուրդ մը՝ որ իր բնակավայրին՝ Կիլիկիոյ նման՝ ունենայ իր Տաւրոսը, բարձրագագաթ, սպիտակ, մեծափառ եւ մխրճած երկինքի կապոյտին մէջ, ու միանգամայն ունենայ վարի աշխարհի իր ծովը՝ բոլոր իր եռուզեռումին, իր յաւերժական գործունէութեան մէջ. իր

հեզ
ներ
բայ
ծառ

բայ
ջախ
յոյս
մեռ
թեւ

Ո՞վ
չեւ
կեա
զրկ
նազ
սար
փաթ
մեղ
կոր
թար

ուս
վախ
կնոջ
մեռ

նելի
քեւ
միայ
կուս
թիւն
թիւն

ըլլա
ի
ջախ

հեղին ծուխերով կամ իր անեղագող կոհակ-
ներով՝ միշտ տանելով իր քուրերուն վը-
րայ աշխարհի վաճառականութիւնը եւ միշտ
ծառայելով մարդկութեան :

Այս է մեր սրտագին եւ անկեղծ մաղ-
թանքը առ ամենական Աստուած՝ նորընտիր
Հայրապետին եւ իր հօտին համար :

ՅԱԿՈԲՈՍ Հ. ՃԵՃԻՋԵԱՆ

ԱՆՁՆԱՍՊԱՆՈՒԹԵԱՆ ՇՈՒՐՋԸ

Դուն անզգամ կնկան մը պէս կը խօսիս
ՅՈՐ

Այս էր դժբաղդ Յորի տուած հակիրճ
բայց շանթահար պատասխանը , կեանքը
ջախջախուած , երկրաւոր ամէն բարիքէ եւ
յոյսէ զուրկ՝ անզգամ կնոջ , որ հայհոյել եւ
մեռնիլ , այսինքն՝ անձնասպան ըլլալ կը
թելադրէր :

Ո՞վ ունեցաւ Յորին չափ ձախողուած :
Ո՞վ դժբաղդութեան բաժակը ճաշակեց մին-
չեւ ցմրոր անոր պէս : Ո՞վ ունեցաւ անոր
կեանքի նիւթական ու բարոյական անկումը ,
զրկումը , լիկումը , հոգւոյ եւ մարմնոյ ամե-
նադաճն եւ անյոյս վէրքն ու կսկիծը : Հա-
սարակաց եւ նոյն իսկ բարեկամներու զաղա-
փարով այդ պատահարը պատիժ մըն էր
մեղքի եւ յանցանքներու , ուստի անդառնալի
կորուստներուն հետ անոր պատիւն ալ կ'եր-
թար իսպառ կորսուելու :

Արդ՝ բարոյապէս ու հոգեպէս ջախջախ-
ուած Յորը իր այսքան ինկած վիճակին մէջ
վախկոտ մը , վատ մը չէ՞ երբ չանսար իր
կնոջ փրկարար(․) խորհուրդին « Հայհոյէ՛ եւ
մեռիր » ին :

Յորը՝ հոգւոյ եւ մարմնոյ այնքան անտա-
նելի տառապանաց ու կսկածանքներուն ներ-
քեւ տակաւին կենաց կը փարի , ապրիլ ու
միայն ապրիլ կ'ուզէ՝ մերժելով առաջար-
կուած փրկարար(․) միջոցը՝ անձնասպանու-
թիւնը՝ իբր անզգամ կնոջ մը թելադրու-
թիւնը :

Յոր վատ մը չէ՞ , մինչդեռ անձնասպա-
ն ըլլալու զիւցազնութիւնը չունի :

Ի՞նչ արժէք , ի՞նչ չափ ունի անիկա իր
ջախջախուած եւ անպատուրուած կեան-

քովը , անանկացած համբաւովը՝ որ աշխարհ
հի առակ օրինակ ըլլալէ զատ բանի մը չի
ծառայեր : Իրա՞ւ վատ էր ան : Ո՛չ : Յորը
այդ ամէնքով հանդերձ արիւսիրտ եւ անզու-
գական հոգի մըն է : Ան դեռ կը յուսայ , սիր-
տը անանկացած եւ վատթարացած չէ տա-
կաւին , հաւատքը հոն առնական արիութիւն
կը ներշնչէ եւ կ'ոգեւորէ , անով իր դժբաղ-
դութեանց սոսկալու արիութիւնը կ'ունե-
նայ : Անով ան իր այդ անյոյս եւ մութ օ-
րերուն մէջ ապրիլը մեռնելէ աւելի պատ-
ուաւոր կը գտնէ : Մեռնիլն ու ազատիլը
վատութիւն , իսկ ապրիլն ու կրելը զիւ-
ցազնութիւն կը համարի :

Ինչպէս յաջող օրերու մէջ ապրիլն ու
վայելելը՝ նոյնպէս նիւթապէս ու բարոյա-
պէս դժբաղդ ու տառապալից օրերու մէջ
ապրիլ ու սոսկալ գիտէ , Ի՞նչ , ով տկարա-
միտ ու թուլասիրտ կին , « Աստուծոյ ձեռ-
քէն միայն բարիքն ընդունինք ու չարիքը
չընդունինք » :

Ահա անոր վսեմ խորհուրդն ու գործը :
Նիւթական ու բարոյական վիշտերու եւ ձա-
խողուածի չղիմազբաւել , տառապանքէ խոյս
տալ , թուլասիրտ եւ վախկոտ մարդու գործ
է , Հոգիով քաջ մարդիկ կը յուսան , կը հա-
ւատան , կ'ապրին ու կը տոկան : Աստուծոյ
եւ մարդոց առջեւ վատ եւ վախկոտ սիրտը
այն է որ զուրկ է հաւատքէ եւ յոյսէ :

Պր. Ռ. Զարգարեանի « Մեկքոն Աղբօր »
պատուոյ սիրոյ համար անձնասպան ըլլալը ,
ուրիշ կերպով կ'ըմբռնենք մենք :

Մեկքոն աղբարը ճանչցող ամէն ոք գիտէ
թէ անիկա արծաթասէր , փոքրօրդի ,
մեղամաղձոտ եւ ստամոքսի տկարութեամբ

վարակուած մարդ մըն էր, և ասոնցմէ դիւ-
րին է գուշակել թէ այդ անձնասպանու-
թիւնը ինչի՞ հետեւանք է: Բնաւ տեղի չկար
այդ քստմնելի եւ յիմարական արարքին մէջ
պատուաւոր շարժառիթ մը գտնել՝ որ ա-
ռանց ապացոյցի է: Աւելի հոգեբանական եւ
բանաւոր էր մտածել թէ պատուոյ զգացու-
մը՝ եթէ երբեք ունէր անձնասպանը, պէտք
էր կեանքի և աշխատութեան մղէր զանի իր
պարտուց վճարմանը համար քան թէ անձ-
նասպանութեան: Աւելի բանաւոր և բնական
չէ՞ հետեւցնել թէ 40-50 ոսկիի պարտքը
չվճարելու համար անձնասպան եղաւ Մելքոն
աղբարը: Միթէ արծաթասէրին համար դը-
րամը կեանքէն աւելի կշիռ չունի: Մենք
անոր վերագրուած «պատուոյ զգացումին»
հետքը բնաւ չենք նշմարեր այդ քստմնելի ա-
րարքին մէջ:

Եթէ անիկա այդպիսի շարժառիթ մը իր
բերնովն իսկ յայտնած ըլլար, բանաւոր չէր
հաւատալ, որովհետեւ անձնասպանութեամբ
պարտքը վճարուած չէ եւ հետեւապէս պա-
տիւն ալ փրկուած չէ:

Ուստի անպատուութիւնը կը մնայ առանց
քաւութեան, Մելքոն աղբարը ոչ Աստուած
և ոչ ալ մարդիկ պիտի մնլաղրէին եթէ ձա-
խողուածն ու անյաջողութիւնը իր պարտքը
հատուցանելու անկարող ընէին զինքը: Ահա
այս է մեր տեսութիւնը եւ համոզումը Մել-
քոն աղբոր մասին որուն ընթացքին մէջ

գուշատի և օրինակութեան արժանի բան մը
չենք տեսներ:

Ճշմարտութեան սէրը բարեկամի սէրէն
վեր նկատել զրազէտին փառքը համարուե-
լու է: Բարեկամաց սիրոյն համար շատ բան
կրնայ գոհուիլ, բայց ճշմարտութիւնը՝ ո՛չ:

Անձնասպանութիւնը, ջախջախուած եւ
անպատուաւոր կեանքի մը վերջ կրնայ տալ
բայց անպատուութիւնը չի կրնար «քաւել»:

Յուզան խեղդամահ ըլլալովն հանդերձ
յաջողած է արգեօք յաչս Քրիստոնէից իր
Տիրոջը մատնիչը ըլլալէ դադրել: Մենք չենք
հասկնար նաեւ հանգամանքը այն Քրիս-
տոնէական կարեկցութեան, զթութեան,
ներումին եւ արգահատանքին որ արժան կը
դատուի անձնասպանի մը անշունչ դիակին:

Քրիստոնէական կրօնքը մեռելոց կրօնքը
չէ, այլ ապրողներու: Անիկա անձնասպա-
նին կը կարեկցի, անձնասպան ըլլալէ առաջ՝
զայն փրկելու համար: Իր փրկարար կա-
րեկցութեամբ կը մօտենայ ապրող անկեալը
վերականգնելու և անսուրբն ու անպատիւը
ներման շունչով քաւելու և սրբելու ու մեռ-
ցուելու բերուածը ազատելու: Ո՛վ մեղա-
պարտ կին, «Գնա՛ եւ ալ մեղք մի գործեր,
եւ ալ քեզ չեմ դատապարտեր»: Ահա Քը-
րիստոսի կրօնի ոգին: Միթէ ուղիղ չէ՞ այս
ըմբռնումը:

ԽԱՐԵՐԴ

ԱՇՈՒՐ

Պ Ա Ր Կ Ն Շ Տ Դ Է Մ Ք Ե Ր

ՍԱՐԳԻՍ Մ. ԳԱՍԱՊԵԱՆ

Չեմ գիտեր ինչո՞ւ սիրտս համակրու-
թեան ուժգին թափով մը կը յարի անտես-
ուած, սուսիկ փուսիկ անցնող այն կեան-
քերուն, այն ծաղիկներուն որոնց համար գա-
րուն կամ աշուն գտարթ ժպիտ մը չունին:

Այդ կեանքերէն մէկն ալ Սարգիս Գա-
սապեանինն է, ան՝ որուն լայն ճակտին ա-
ղեղը՝ սե ցանցնուած մազերու սլափով մը և-

ղերուած է: Սարգիս էֆն յիսունը մէկ տա-
րեկան է հիմա, երեսին ստուերները երթա-
լով կը շատնան, ու ճերմակը տեղեր մը կը
գրաւէ իր կլորիկ ծնօտին սահմաններէն:

Այդ կեանքը՝ անսած է շատ ընտանեկան
անյաջող օրեր, այդ անունը՝ շատ ծանօթներէ
մոռցուած՝ կը յուզէ զիս, կը գրաւէ զիս,
ո՛չ թէ լոկ իր հնութեան հմայքին համար:

Տարիներ առաջ, օրին մէկը, Ակնէն կը ձամբեն մեր կարճ ու կտր Սարգիսը որ թափառական կը պտտի շատ մը քաղաքներ իբրեւ վարժապետ, ինքնօգնութեան գաւազանը ձեռքը, յոյսի սողալով մը շալկած:

Ալ ի՞նչ բանի պէտք ունէր, զնոյ մըն տող, միշտ հիմա պահած կորովի քալուածքովը, կը պտտի Պոլիս: Օր մըն ալ մեր Պ. Սարգիսը ինքզինքը կը գտնէ տունի մը սեմին վրայ, կնոջ մը առջև:

— Օգնութիւն տրկին:

— Ո՞վ ես դուն:

— Աշխարհաքաղաքացի եմ, քիչ մը հաց:

Ու այսպէս պատառիկ մը հացով գոհ՝ կ'աշխատի, կը տքնի շարունակ կազմելու իր անձին մէջ պարկեշտ մարդը, վերացականէ աւելի զրական մարդը, ողջամիտ խորհողը որ դաշտին մէջէն վազած ատեն՝ գիտէ պզտիկ ծաղիկներն իսկ չի կոխկրտել և կանգ առնել:

Կը փափաքիմ աւելի մարդը ներկայացնել ձեզի, բայց չի՛ խաբուիք, իր անձին պէս պզտիկ է ան . . . իր մեծութիւնովը:

Աղէկ չէ՞ որ սակայն ձեզի տամ իր նկարագրին յատկանիշները լոկ ու դուք կաղմէք անոր ներքին մարդը:

Սարգիս էֆ. շատ հեղ կը տեսնուի իր պզտիկ գլուկին հետ զոր կը տանի դաշտը, ծաղիկներուն քով, կը խօսի անոր հետ, մէյ մէկ պատասխանով անոր հետաքրքիր հարցումները գոհացնելով: Ամէն իրիկուն խաղաղ ընթերքէ մը վերջ՝ պառկելու պահուն Ս. Դիրքը կը կարգայ իրեններուն: Ու առտուն կանուխ, մէյ մըն ալ տեսնես կ'երթայ դպրոց, գլուխը կախ՝ կորաքամակ, քթին տակէն « Բարե » մը փսրտալով հանդիպողին:

Դպրոցին մէջ ան չի՛ փախկնալ իր գործին կ'երթայ, առտնց ալ ու ձախ իյնալու. ու դասի ատեն իր կորովը կը դտնէ. բաց ձայնով կը խօսի, իր բառերը կապարի հատիկներ են երբ ուշադիր միտքի մը կակուղ խըմորին վրայ իյնան:

Աշակերտները կ'ըսեն թէ դասը լմնցածին պէս դռնէն դուրս կը նետուի եթէ ժամը լրացած իսկ չըլլայ, թէ՛ այս տարի անցեալ

տարուընէ աւելի եռանդով՝ կը դասախօսէ, թէ՛ այս օրուան իբրեւ դասագիրք գործածել տուածը՝ վաղը անգործութեան կը դատապարտուի, անշուշտ լաւագոյնին տեղի տալով:

Իբրեւ գրող՝ անունի հմայքը կը պակսի իրեն, ու ինք առողջ գրականութիւն անունին ու ձեւաւոր դարձուածքներու տակ՝ երբեք չէ փորձած ճշմարտը կեղծ ցոլցնել, գեղեցիկի քողին տակ տգեղութիւնը ծածկել: Առէ՛ք իր գրածներէն ուէ մէկը ու հոն չի պիտի դտնէք երկու սեռէն ու է հասակի անյարմար տող մը:

Պէտք է խոստովանիլ սակայն թէ՛ իր մէջ հեղինակը հիմա կը ծիծաղի դասագիրքերու մը վրայ: Իր գիրքերուն մէջ ամէնէն համով հոտովները « Դպրոցավարութիւն »-ը ու « Տաղաշարութիւն »-ը համարուած են:

Ան՝ հիմա կը պատրաստէ թուրքերէն դասագրքեր ու Դրագիտութիւն մը զոր Ե. Ե. պիտի. Դուրեան ալ գնահատած է: Յաջողութիւն ու յարատեւութիւն կը մաղթենք:

Սարգիս էֆ. երբեմն քննած է սա՛ կամ նա՛ գաւառաքարաբար ու գրած գաւառի սիրուն գրոյցներ ու երգեր և սակայն ինքը կը գնահատուի աւելի այն յոգուածներուն մէջ որոնցմով կը զարդարէ « Բիրակն »-ի էջերը և որոնց մէջ իրեն մօտերիմ բարեկամին « Գիսակ »-ի շուշը փոխ կ'առնէ կարծես:

Անցեալները՝ երբ Ռ. Յ. Պէրպէրեանի Յորեկեանին առթիւ կը խորհէր այն կարգ մը գաւառի արդիւնաշատ կրթական գործիչներուն վրայ՝ որոնք իրեն պէս անտեսուած են ու մոռցուած՝ ներսէն կուլար:

Կարելի չէ՞ արդեօք որ իւրաքանչիւր գաւառ՝ իր կրթական աշխատաւորին քաղմամեայ գործունէութիւնը վարձատրէ գէթ ընտանեկան շրջանակի մը մէջ: Չեմ կրնար չի մտածել այն խեղճներուն վրայ՝ որոնք լոկիկ աղքեցութիւններու անուշ մթնոլորտով մը կը պարարեն իրենց մինավայրը՝ մինչ արտանց կը նուիրեմ այս քանի մը տողերը անոնցմէ մէկուն որ հիմա՝ Պարտիզակի Բարձր. Վարժարանի կենդանի ծաղկելունը ին ծաղիկն է՝ որ կուրծքեր չի զարդարեր, այլ սիրտեր ու հոգիներ կը բուրումնաւետէ, կուրծքերու տակ կը պահուրտի:

Ե. Յ. Մ.

ՎԵՐՋԱՑՈՂ ԴԱՐՈՒՆ ԱՄԵՆԷՆ ՄԵԾ ԳԻՐՔԵՐԸ

Դ.

ՃՕՐՃ ԿՈՐՏՈՆԻ ԿԱՐԾԻՔԸ

Տասնըիններորդ դարու գրական արտադրութեան մէջ տասը դիրքերը՝ որոնք մեծ ազդեցութիւններ ունեցած ըլլալ կը թուին՝ հետեւեալներն են :

Ա. Կէօթէի Ֆաուսթը, իբր յաճախադէպ ողբերգութիւն մը սիրոյ, և սքանչելի պատկերացումը սիրոյ փրկարար գորութեան :

Բ. Հէկէլի Տրամաբանութիւնը, իր անհաւասար ազդեցութեանը համար՝ փիլիսոփայութեան, աստուածաբանութեան, պատմութեան եւ քննադատութեան մէջ :

Գ. Քարլայի Ֆրանսական Յեղափոխումը իր բարոյական օրէնքներու սքանչելի ցուցադրութեանը համար :

Դ. Թէնիսընի In Memoriamը, իբր դաւորուն ամէնէն ուժով և ազդեցիկ հաստատումը, հանդերձեալ կեանքի ստոյգ կամ անըստոյգ ըլլալու մասին :

Ե. Տարուինի Տեսակներու Ծագումը, իբր մեծ յեղաշրջող գիրքը մարդկային ընկալեալ գաղափարներու :

Զ. Գօնդի Ընկերային Փիլիսոփայութիւնը

որ գրականութեան մը ազդեցութեան տակ մարդկութեան ներշնչեց կրօնքի սկզբունքները :

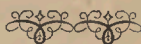
Է. Ուէպսթըրի Քարոզները, իբր յորդահոս աղբիւր մը քաղաքական գիտութեան և յիշատակարան մը՝ իմացական որոյ կարողութեան :

Ը. Էմըսընի Փոքձերը, իբր ուժով բողոք մը՝ կոյր աւանդականութեան, և շողաձակ արտայայտութիւնը հոգեկան բարձր կարողութիւններու :

Թ. Տիկին Սթօուի Թովմաս Ալթօր Տնակը իբր անմարդկայնութեան մարդկայնութեան դարձին համար մեծ կոչը, նախ Ամերիկայի ու յետոյ քաղաքակիրթ աշխարհին :

Ժ. Կրիսի Ներածութիւնը, իբր անգլիերէն լեզուով գրուած առաջին պատասխանը փորձառականութեան դէմ :

Այն գիրքերը՝ որոնք մարդկային կեանքին ու գործերուն ուղղութիւնը կ'որոշեն, ստուգիւ մեծ գիրքեր են, հոգ չէ թէ անոնք շատերէ կամ քիչերէ կարգացուած ըլլան :

ՄԱՆԿԱՎԱՐԺԱԿԱՆ ՀԱՐՑԵՐ

ԾԵԾԸ ԴՊՐՈՑԻՆ ՄԷՋ

« Բիւրական » ի 43 թիւին մէջ Բրօք. Ճէմզեան « Կրօնի ուսումը մեր դպրոցներուն մէջ » խորագրին տակ շահեկան յօդուածով մը մասնաւորաբար կը շեշտէր սա պարագան թէ մեզ կը պակսին տակաւին իրենց պաշտօնին նուիրականութեանը գիտակից ուսուցիչներ : Ահա ճշգրտոյն պատասխանը որ պիտի յարմարէր նաեւ ներկայ պարագային, « կոտրած մատի » մը մասին վարժարան-

ներու շուրջը զարձոյ խնդրին առթիւ :

Անկեղծ ըլլալու համար պէտք է խոստովանիլ թէ մեր վարժարանները տակաւին շատ հեռու են գոհացուցիչ վիճակ մը ունենալէ և ինչպէս կարելի էր արդէն ունենալ գոհացուցիչ վիճակով վարժարաններ, քանի որ նախ բառին բուն նշանակութեամբ զաստիարակներ կը պակսին մեզ եւ երկրորդ գոնէ ուսուցիչներ չեն ուղեր իրենց վրայ առնել տղայոց բարոյական կրթութեան հօգը :

Տակաւին որոշ սահման մը իսկ գծած չենք մենք ուսուցչին և զաստիարակին մէջ : Այո՛, ունինք բաւական թիւով և թերեւս

պէտք եղածէն ալ աւելի ուսուցիչներ, սակայն ունի՞նք դաստիարակներ ալ: Եթէ այո՛րքանի՞ հատ կրնանք համբել: Կրնա՞ն անոնք կարգալ տղուն սիրտն ու հոգին, թափանցել անոր գաղափարներուն, խորհիլ, զգալ, ապրիլ անոր հետ: Ուսումնասիրած են անոնք մանկավարժական հոգեբանական գոնէ տարրական հարցերը, հետաքրքրուած են գէթ օր մը իրենց խնամքին յանձնուած տղայոց բարոյական կրթութեամբ: Այսքան հարցումներու դէմ տխուր հարկին մէջ կը գտնուինք արտասանելու մեծ « ոչ » մը:

Հակառակ տղայոց ուսման համար ցոյց տրուած այս փութկոտութեանց, շատ անտարբեր կը գտնուինք անոնց բարոյական կրթութեանը մասին: Այս մասին մեր ամէնէն բարեկարգ համարուած վարժարաններն ալ չեն կրնար ինքզինքնին արդարացնել, և արդէն ի՞նչ արդիւնք կարելի է սպասել այն տեսակ հաստատութիւններէ ուր դաստիարակութեան գլխաւոր տարրը՝ discipline կը պակսի:

Կը գանգատինք թէ մեր դպրոցականները զուրկ են բարեկրթութենէ եւ հետեւաբար այսօր տակաւին չենք կրնար գաւազանը բոլորովին վտարել դպրոցներէն:

Իրաւ է թէ աշակերտներու ընտանեկան վիճակը շատ բան կորսնցնել կուտայ իրենց, եւ գրեթէ պատուար կը հանդիսանայ դաստիարակին ջանքերուն, սակայն այդ դժուարութեանց յաղթելու համար պէտք եղած իրական ջանքերը ի գործ դրուած են ցարդ, եւ գանոնք առանց գաւազանի օժանդակութեան ուղղութեան բերելու միջոցներուն վրայ խորհուած է. ո՛չ, քանի որ տակաւին կ'ստիպուինք գաւազանի ազդեցութեան տակ մասամբ մը պահելու մեր դպրոցներու բարեկրթութիւնը, սաչափ տարբերութեամբ մը միայն որ փոխանակ գաւազանի գորութիւնը տղայոց մատին վրայ փորձելու, յարմար կը սեպենք կակուղիկ միսերու վրայ փորձել:

Սակայն խնդիրը սկզբունքին վրայ է, ոչ թէ գաւազանի գործածութեան եղանակին վրայ: Գաւազանի պատիժը մարմնոյ ո՛ր մաս

սին վրայ ալ որ գործածուի, շատ հեռու է բարբարա ազդեցութիւն մը ունենալէ. Եւ պէտք է լաւ գիտնալ որ գաւազանի գործածութիւնը ուղղակի կը նուազեցնէ դաստիարակին կամ ուսուցչին բարոյական ազդեցութիւնը եւ եթէ դաստիարակը աշակերտին աչքին առջեւ պզտիկցնող, ստորնացնող բան մը կայ, ան ալ իր բարոյական թերութիւններէն ետքը, աղտոտ խօսքերու եւ գաւազանի գործածութիւնն է, որոնք աշակերտին մէջ արժանապատուութեան զգացումը կը մեղցնեն բացարձակապէս:

Արդարեւ ի՞նչ արժէք կրնայ ունենալ ան որ անկարող չզգար ինքզինքը աշակերտին կամքին իշխելու, անոր յոռի ձգտումները սանձելու եւ լոկ գաւազանի ազդեցութեամբ եւ բազկին ուժին ապաւինելով է որ կը ջանայ տղուն խեղճ ընաւորութիւնները զսպել: Մինչդեռ ինչեր կարող չէր բնել դաստիարակը, եթէ գիտնար ուսումնասիրել տղուն մէն մի ձգտումները, եթէ գիտնար հեղափոխութիւնը ու քաղցր բնաւորութեան մը միացնել համբերատար հոգիի մը քաջալերիչ ժպտիւնները, եթէ գիտնար քաջալերել, սիրտ տալ յանդիմանած ատեն, ժպտով եւ քաղցրութեամբ մատնանշել տղուն թերութիւնները եւ առանց զայն յուսահատեցնելու հաւատք եւ վստահութիւն ներշնչել անոր թէ կրնայ իր սխալները ուղղել եւ օրին մէկը իր սիրելագոյն աշակերտը ըլլալ. պէտք է վստահ ըլլալ թէ այն օրը երբ աշակերտը կ'զգայ թէ իր ուսուցչին սիրտը դադրած է այլ եւս բարախելէ իրեն համար, ապահովաբար պիտի սկսի կորստեան անդունդը զահավիժիլ ու հեռոցհեռէ հեռանալ ուղիղ ճամբէն. պիտի ատէ իր դաստիարակը կամ ուսուցիչը եւ անոնց հետ պիտի ատէ նաեւ ուսումը եւ զըզրոցը, որովհետեւ տղան իր ուսուցիչովն է որ կը սիրէ ուսումը եւ իր դաստիարակով՝ զըզրոցը: Ուստի լաւ գիտնանք ուսումը եւ զպրօքը տղուն սիրելի ընելու միջոցները եւ այն ատեն է որ պիտի յաջողինք պահել discipline վարժարաններուն մէջ եւ երբեք պէտքը չպիտի զգանք ծայրայեղ պատիժներու:

Թերեւս բաւական մեծ թիւ մը կը կազմեն առարկողները թէ՛ այս տեսութիւնները անգործնական բաներ են։ Ատիկա պիտի նշանակէր թէ մեր վարժապետները սահմանուած են մնալ հոն ուր որ են եւ թէ մենք չենք կրնար բարեկարգ վարժարաններ ունեննալ։ Իրաւ է թէ առանց փայտի օժանդակութեանը մեր դպրոցներու մէջ կատարեալ discipline մտցնելը շատ դժուար է, սակայն վստահ ըլլալու է թէ անիկա միակ եւ ապահով միջոցն է դաստիարակութեան նպատակին հասնելու եւ ահա առօր մէջ կը կայանայ պաշտօնին վեհութիւնը եւ դժուարութիւնը. ահա այդ պատճառաւ է որ մասնաւոր կոչում եւ ձիրք ունեցողներուն միայն պէտք է վստահիլ դաստիարակութեան փափուկ պաշտօնը. դժուարութիւնը երբեք անկարելիութիւն չնշանակեր, ուստի ժամանակ է որ լուրջ կերպով նկատի առնենք մեր սերունդին առողջ եւ մնայուն դաստիարակութիւն մը տալու կենսական խնդիրը։ Տըղուն հոգին որ մէկուն ձեռքին մէջ պիտի աճէր եւ բողբոջէր, կրնայ ուրիշի մը ձեռքին մէջ խամրիլ եւ թարչամիլ. ուրեմն աշակերտին ճակատագիրը իր դաստիարակին ձեռքն է։

Ուրեմն, պէտք է նախ կարող դաստիարակներուն ձեռքը յանձնել վարժարաններու ղէկը եւ յետոյ քիչ մը բարեփոխել դասերու ուսուցման եղանակը։

Իրաւ է թէ խղճամիտ ուսուցիչ մը կրնայ միանգամայն դաստիարակին դերը կատարել. կրնայ զոր օրինակ լեզուի դասի մը մէջ տըղուն նկարագիրը դարձնել, կրնայ ծաղիկէ մը, միջատէ մը գերազանցապէս օգտակար դասեր հանել, սակայն քանի որ մեզ կը պակսին դեռ այդ կարգի կարող եւ խղճամիտ ուսուցիչներ, քանի որ մեր ուսուցիչները իբր կապալառու լոկ իրենց դասերուն մէջ ամփոփուած են, ուրեմն պէտք է ծրագիրներու մէջ քիչ մը աւելի տեղ տալ տըղայոց բարոյական կրթութեան եւ այդ պարտականութիւնը ուղղակի յանձնել կարող դաստիարակի մը։ Այն ատեն պիտի զիւրանայ ուսանողներու բարեկրթութեան եւ

նկարագրի կազմութեան խնդիրը։ Մեր վարժարաններուն մէջ ո՞ր աստիճան կարեւորութիւն կ'ընծայուի բարոյախօսութեան նման օգտակար եւ չինիչ դասի մը եւ դեռ ելեր ինչեր կ'սպասենք մեր աշակերտներէն։

Արդ, դառնալով բուն խնդրոյն, պիտի ըսեմ թէ գաւազանի գոյութիւնը լոկ ժամանակի խնդիր է եւ ոչ թէ սկզբունքի։ Ուստի, երբ պէտք ըլլայ յանցաւոր մը պատժել, պէտք է ջանալ անոր զգայութիւնը անթնցնել խօսքով եւ ոչ թէ գաւազանով. պէտք է ջանալ համոզելու թէ ըրածը չար է եւ հետեանքը աղետաբեր, եւ ի՞նչ յաջողիք յուզել անոր սիրտը, եթէ յաջողիք թրթռացնել անոր սրտին անզգայ թելերը, ահա այն ատեն յաղթանակը ձեռք ձգուած է եւ վստահ ըլլալու ենք թէ բարբարա ազդեցութիւն մը ունեցած եւ հոգի մը չահած ենք։

Օրսու

Ի. Խ. ԱՐՍԼԱՆԵԱՆ

ՆԱԽԱԳՈՒՇԱԿԱՆ ԵՐԱՋՆԵՐ

Ի՞նչպէս պէժք է լուծել այս խնդիրը. — Զուգադիպութեան դեպքը երազներու մէջ։

Արդ, ի՞նչպէս կարելի է մեկնել առոնց նման դեռ ուրիշ հազարաւոր երազներ (*), որոնք պատմականօրէն հաստատուած են, եւ որոնք՝ արդի գիտական եւ իմաստասիրական դպրոցները այնքան զբաղեցուցած են ու կ'զբաղեցնեն։ Ահա՛ խնդրոյն ամէնէն փափուկ եւ միանգամայն կնճռոտ կէտը։ Կան ողջամիտ իմաստասէրներ՝ որոնք երբեք հաւատք չեն ընծայի երազներու գիրքնական ըլլալուն, կամ հոգիներու հաղորդակցութեան, ինչպէս հին մարդը կը հաւատար թէ Պատրօքլի հոգին Աքիլլէոսի երեւցաւ, եւ ինչպէս Պլինոս Հերմոգիմոսի հէքիաթին մէջ կ'աւանդէ թէ՛ հոգին չգտնելով մարմինը, երկար ատեն թափառեցաւ, որովհետեւ կինը իր ամուսինը մեռած կարծելով

(*) Տեսնել նախորդ քիւի յօդուածը։

դիակը այրած էր : Ըսե՞նք թէ ասոնք զուգադիպութիւն են, ինչպէս ոմանք կը վարդապետեն : Ըստ մեզ, կարելի է եւ հաւանական ալ է որ մեր տեսած երազներուն կատարուելուն մէջ՝ զուգադիպութիւնն ալ իր բաժինը ունենայ, բայց ամէն կատարուած երազի համար ելլել զուգադիպութիւն է ըսել ուրիշ բան չէ բայց եթէ մեր տգիտութիւնը պարտկել այսօրինակ բանաձեւի մը տակ : Յայտնի է թէ մեր երազներէն չատերը յառաջ կուգան երկու որոշ պատճառներէ՝ որոնք են՝ Ա. Մսի ցերեկայ խորհրդածութիւնները եւ զբաղումները և Բ. Մարմնական զգացողութիւնները, այսինքն մարմնոյն թէ ներքին եւ թէ արտաքին վիճակները : Սակայն մեր նշանակած վերոյիշեալ նախազուշական երազները այս պատճառներէն ոչ մէկուն կրնանք վերագրել, ո՛չ իսկ զուգադիպութեան, որով խնդիրը փոխանակ պարզելու և լուսաբանելու, աւելի մթնցուցած կ'ըլլանք զայն :

Միւս կողմանէ այս հարցման պատասխանելէ առաջ, փութանք ըսել թէ երազները անհրաժեշտ պայմաններ, միջոցներ չեն ապագայ դէպք մը կանխագուշակելու, ապա թէ ոչ ցերեկն ալ կը պարտաւորուէինք քննալ երազ տեսնելու, որպէս զի նախապէս կարենանք գիտնալ թէ ինչ մութ կէտեր կան մեր առօրեայ գործածութիւններուն մէջ : Նաւաստիին զբաղումն է որ իր կնոջ պատճառ կ'ըլլայ նաւաբեկութիւններ եւ ծովու փոթորկասոյզ վիճակներ երազելու, եւ ճարտարապետին կամ հիւսնին կնոջ՝ որմերու եւ տանիքներու փլուզումներ և անկումներ երազելու :

Պէտք է ընդունինք թէ երազներուն գերբնական ըլլալը անհաւանական չէ, եւ ոչ իսկ անհաւանական է մարդուս կեանքին ապագայ դէպքերը ներկայիս մէջ գիտնալը, քանի որ այս մասին Հին եւ Նոր Կտակարանները բազմաթիւ օրինակներ կ'ընծայեն մեզ, եւ այդ օրինակներն ալ ժամանակին ընթացքին մէջ պատմականօրէն եւ մաթեմատիքական ճշգրտութեամբ իրականացած, գործադրուած են : Սակայն խնդիր է գիտնալ թէ

պէ՞տք է նկատել եւ ընդունիլ թէ այն երազները՝ որոնք կ'իրականանան կէտ առ կէտ գերբնական են : Եւ յետոյ ի՞նչ ըսել է գերբնական : Մենք գերբնական ըսելով ուրիշ բան չենք հասկնար, բայց եթէ դէպք մը, տեսիլ մը, պատահում մը, երեւոյթ մը՝ զոր կարելի չէ բնական օրէնքներով սահմանել, բացատրել եւ որ բնութեան օրէնքներէն դուրս եւ զօրութիւններէն գեր ի վեր բոլորովին տարբեր գծով եւ ուղղութիւնով մը տեղի կ'ունենայ, ինչպէս են հրաշքները զոր մեր Փրկիչը կատարեց. մնաց որ՝ հիմա իսկ, ամէն օր մեկ շուրջ տեղի կ'ունենան այնպիսի հրաշալի բաներ՝ որոնց մասին արդի գիտութիւնը լուռ կը մնայ : Հետեւաբար աւելի բանաւոր չէ՞ ըսել թէ այս նախագուշական երազները տեղի կ'ունենան դեռ մեզի անծանօթ եւ թաքուն օրէնքով մը, որոնցմով միտքը կ'ազդուի եւ հաղորդակցութեան մէջ կը մտնէ իրմէ հեռու և բացակայ անձին տեղւոյն : տեսարանին, դէպքին եւ ուրիշ պարագաներուն հետ : Եւ յետոյ հաւանական չէ՞ ենթադրել թէ մարդոց հոգիները հաղորդակցութեան մէջ են, թէ հոգի մը կրնայ ազդել ուրիշի մը վրայ եւ հետեւաբար, զեկուցանել տեղը, ժամանակը եւ պարագան : Հաւանական չէ՞ ենթադրել թէ այս բոլոր մտաւոր երեւոյթներուն եւ արդիւնքներուն մէջ Ամենակարողին մատը կայ ինչպէս Հին եւ Նոր Կտակարանի բոլոր նախագուշակուած երազներուն մէջ :

Ահա կոյս եւ անկոխ դաշտ մը, ընդարձակ ասպարէզ մը իմաստասէր մտքերու համար : Ըստ մեզ աւելի մեթոտաւոր ուսումնասիրութիւն եւ առողջ տրամաբնութիւն մը ցոյց տուած պիտի ըլլանք, եթէ ընդունինք խոնարհաբար թէ թերեւս ցարդ մեզի անծանօթ օրէնքներ կան պահուած, եւ թէ այդ օրէնքները ժամանակին ընթացքին մէջ պիտի պարզուին հոգեբնախօսութեան ճորհիւ : Եւ ելլել ըսել թէ ինչ որ չենք կրնար բացատրել եւ բացատրել անհիմն եւ անկարելի է՝ պարզապէս տղայամտութիւն է, որովհետեւ վերջուպէս մեր միտքը համայնագէտ չէ եւ մենք դեռ հոգւոյն բոլոր գաղտնիքներուն

խորը թափանցած չենք լիովին : Ինչպէս որ մեր ֆիզիզական բնութեան, այնպէս ալ մեր իմացական գործերուն մէջ ուստում չկայ : Այս է բացարձակ ճշմարտութիւնը : Այս է Բնութեան անյեղլի օրէնքը : Եւ յետոյ մենք ո՛րչափ ալ անաշ, երթանք, որչափ ալ ուսանինք Բնութիւնը և զայն կառավարող օրէնքները, տակաւին մարդկային մտքին անհասանելի և դիմահար գաղտնիքներ պիտի ըլլան ու մնան :

Ս. Յ. ԳԸԶՐԼԵԱՆ

ԱՌԱՔԵՆՆԵՐ ՄԱՅՐ ՄԸ

Ո՛րչափ հաճելի և օգտակար է դիտել կենաց լաւագոյն կողմերը, ուր կը փթթին առաքինութեան և անձնութեան ծաղիկներ որոնցմէ ահա օրինակ մը :

Իր մանկութեան հասակէն՝ մօրը ծունկերուն տակ մեծցած ու կրթուած աղջիկ մըն էր, երկայն հասակով, լեցուն իրանով : Իր սորված քերականն ու քերականութիւնն էր, հասարակ կարգալ մը, գործունեայ կեանք մը վարել, և բարի տանտիկին մը ըլլալ : Իր սովորական զբաղումը ու զրօսանքն էր գուլպայ հիւսել, կտաւ գործել, խոհանոց կառավարել, տուն շտկել և կանոնաւորապէս իր Ս. Գիրքը կարդալ ու աղօթել, որոնցմով շատ մեծ մխիթարութիւն ու զօրութիւն կ'ստանար :

Կեանքի երազուն օրերուն մէջ իր բաղդը կցուեցաւ երիտասարդի մը բաղդին : Անոր հետ երկու վեցեակ տարիներ կենակցելով՝ կազմեց խաղալիկ ընտանիք մը, վայելեց չորս հատ սիրուն հրեշտակներու մայր ըլլալու երջանկութիւնը : Այր և կին կ'աշխատէին ձեռք ձեռքի տալով իրենց սիրոյ շունչով տաքցնելու իրենց բոյնը և մեծցնելու իրենց ձագուկները : Սակայն ո՞վ վայելած է բաղդին գեղեցկութիւնը մինչեւ վերջը :

Համաճարակ մը խռովեց այս անգորր եւ երջանիկ բնակարանը : Մանկամարդ հարսը այրի մնաց իր չորս զաւակներով : Ողբաց,

լացաւ եւ սուգ ըրաւ անպատմելի վիշտերով :

Հարուածը ջախջախիչ էր : Խեղճ հարսը ոչ միայն իր սրտակից եւ կարեկից սիրելիէն կը զրկուէր, այլ իր եւ զաւակներուն հոգն ու պաշտպանութիւնը իր ուսին վրայ զբոռած կը տեսնէր իբր բեռ՝ զոր պիտի կրէր միայնակ եւ աննեցուկ : Վիշտերու ծանր բեռին տակ առանձին եւ անօգնական մնալ, ի՞նչ մեծ դժբաղդութիւն զգայուն սրտի մը համար : Ասոնք էին առաջին կսկիծները զոր զգաց ան : Ամէն կողմ ամայութիւն եւ խաւար կը տեսնէր պահ մը : Այս յուսահատութեան և մթութեան ժամերուն մէջ խեղճ կինը իր սենեակը մտաւ, գուցէ գաղտնապէս իր թշուառութիւնը ողբալու համար : սակայն հոն փոքրիկ սեղանին վրայ տեսաւ Ս. Գիրքը : առաւ զայն եւ կարդաց : « Որբերուն հայրը եւ որբեւայրիներուն դատաւորը Աստուած իր սուրբ բնակարանին մէջ : » Իր վհատ սիրտը նոր զօրութեամբ մը զօրացաւ, իր ծոած զուխը վեր բարձրացուց եւ հաւատքով երկինք նայեցաւ : Սկսաւ խորհիլ « Զաւակներս աւելի մեծ Հայր մը ունին, ես աւելի հօգօր Դատաւոր մը, ուստի պարտական եմ Անոր վստահիլ, ապաւինիլ եւ հնազանդիլ » : Որոշեց քաջութեամբ կատարել իր պարտականութիւնը՝ իբր մայր : Ուխտեց իր կորովն ու զօրովը նուիրել իր որբերուն համար որոնց մեծը հազիւ 8-9 տարեկան էր :

Իր տան մէկ անկիւնը բացուած ուստայնակի հորը շտկել տուաւ, ամէն բան կարգադրեց իր ծրագրին համեմատ եւ սկսաւ գործել ու գործել փութեամբ եւ յարատեւութեամբ : Առաւօտուն կանուխ կ'ելլէր, տնական գործերը կը կարգադրէր, պզտիկները կը կերակրէր, դպրոց կը խրկէր եւ ինք կ'սկսէր ուստայնակել : Շատ անգամ գիշերները կ'ելլէր ձերմակեղէններ լուալու կամ կարկտուք ընելու և կամ հաց եփելու : Իր սրտին վէրքը ծածուկ կը պահէր իր որբերը չախրեցնելու համար : Ուրիշներու քով ալ միշտ գուարթագէմ էր : Ատենատեն իր սենեակը առանձնանալով՝ իր սրտին խորհուրդներն ու ցաւերը կը պատ-

մէր աղօթքով՝ որքերուն բարի Հօրը եւ որբեւայրիներուն արդար Դատաւորին :

Իր առաքինի կեանքէն հրապուրուած՝ շատեր եկան եւ խոստացան զինքը դարձեալ երջանիկ ընել . բայց ան քաղաքավարութեամբ մերժեց անոնց առաջարկութիւնները : Չուզեց իր ձագուկները փողոցը ձգել ջայլամի նման , ինչպէս շատ մայրեր կ'ընեն միայն իրենց անձին զիւրութեան համար : Ինչ հակապատկեր անոնց հետ՝ որոնք իրենց զաւակները պահելու միջոցներ ունենալով հանդերձ , զանազան պատճառներով կը ջանան իրենց տղաքը ուրիշներու վրայ ձգելու միջոցներ գտնել . մանաւանդ ինչ հակապատկեր այն մայրերուն հետ՝ որոնք կը զգկամակին գերձակին կարած հանդերձը իրենց տղայոց հազցնել եւ բնութեան պատրաստած կաթը կը զլանան իրենց մանկիկներուն ջամբել : Սակայն այս առաքինի մայրը անանկ չըրաւ . իր անձնական աշխատութեամբ պահեց իր որբերը :

Կամաց կամաց տարիները կը սահէին : Չորս որբերը , բուրաստանի մէջ տնկուած գեղեցիկ վարդերու նման , իրենց բարի մօր խնամքին տակ կ'ուռճանային եւ կը մեծնային : Անձնուէր մայրը կը հրճուէր անոնց փթթիլն ու բացուիլը տեսնելով : Իր վշտերը կը փարատէին անցնց զուարթ դէմքերը դիտելով եւ անոնց ուրախ երգերը լսելով : Մայրը կը գուրգուրար անոնց վրայ , եւ կը պահէր զանոնք իբր իր սրտին ամենասիրելի գանձերը :

Երկար տարիներու աշխատութիւնները ու յոգնութիւնները , նաեւ նիւթական եւ բարոյական զրկումները բնականաբար պիտի ազդէին կանացի փափուկ կազմութեան , որչափ ալ զօրաւոր ըլլար ան : Խեղճ մայրը կ'զգար թէ հետզհետէ կը տկարանար , տարածամ ծերութեան նշաններ կը տեսնէր իր վրայ : Իր հասակը կորուստիւն , իր դէմքը՝ խորշմներ , եւ ճակատը խնճիռներ ստացած էին՝ սակայն ինչ փոյթ , քանի որ միւս կողմէն իր անձնուիրութեան արդիւնքները կ'երեւային :

Իր չորս տղաքները չորս հատ հաւատա-

րիմ , ուղղամիտ եւ բարի երիտասարդներ ըլլալով մեծցան եւ գործի մօտան : Իրենց այրի մօր քրտինքով , արցունքով , աղօթքով եւ անձնազոհութիւնով մեծցող այս տղաքը մաւղ եղան , մանաւանդ հանրագուտ եւ պարկեշտ մարդ : Առաքինի մայրը իր վարձատրութիւնը լիովին ստացաւ իր զաւակներուն սիրալիր ընթացքովը եւ ազնիւ վարմունքներովը : Սփոփանքի ժամանակները հասան , բարի կիներ իր էրիկէն զրկուելու ցաւէն զատ , ամէն վիշտ մոռցաւ : Վերջապէս օր մը իր շունչը փչեց չորս երիտասարդներու թեւերուն վրայ որոնց փոխադարձ սէրը եւ յարգանքը վայելած էր իր ծերութեան օրերուն մէջ :

Մեռաւ գոհ ու հպարտ՝ սա համոզմամբ թէ իր անձնուիրութեամբ մեծցած չորս հաւատարիմ եւ օգտակար անդամ կը նուիրէր մարդկային ընկերութեան :

« Անոր տղաքը կ'ելլեն եւ զանիկայ երանելի կ'անուանեն , ու անոր գործերը տուններու մէջ կը զովեն » :

Աբրահամ

Մ . Մ . ԼՈՒՍԻԿԵԱՆ

Թ Ո Ւ Ն Ո Ւ Զ Ի Մ Է Զ

(Տեղագրական Մանօրութիւններ)

Թունուզի համար ըսուած է թէ Պօլիսէն զէպի արեւմուտք գտնուող միակ արեւելեան քաղաքն է : Բնակչութիւնը կազմուած ըլլալով բազմաթիւ ցեղերէ , այս քաղաքը Միջերկրականի ամէնէն հետաքրքրաշարժ վայրերէն մէկն է : Հոս կարելի է գտնել ամէն տեսակ ազգութիւններ : Նորեկի մը աչքին զարնող առաջին երեւոյթը հրեայ կիներուն ահագին մարմինն է : Թունուզի եւ չըրջակայ երկիրներուն մէջ գեղեցկութեան նշան մը համարուած է գիրութիւնը , հետեւաբար իրենց աղջիկները օրօրոցէն կը գիրցնեն : Միշտ չափազանց իւղոտ կերակուրներ կ'երցնելով եւ սահմանափակ շարժումներ

միայն ընել տալով անոնց, այնպէս որ երբ չափահաս կ'ըլլան, իրենց մարմնոյն գիրութիւնն ալ անբնական վիճակի մը կը հասնի, մահ լեռներէն ալ տձեւ ու անհրապոյր քալուածքով:

Այս հրեայ կիները ընդհանրապէս ճերմակ խոշոր շրջազգեստներ ու կարճ վերարկուներ կը հագնին, փողոցներուն մէջ ցուցադրելով տեսարան մը զոր կարելի չէ մոռնալ:

Թունուզ երկու մասի բաժնուած է: Քաղաքին մէկ մասը յիբաւի արեւելեան քաղաք մըն է, սիրուն խանութներով եղբուած, որոնց մէջ թէ կը շինուին և թէ կը ծախուին կոշիկներ, հողէ ամաններ և ամէն տեսակ պիտոյքներ: Խանութպանը ապրանքը ծախած ատեն միշտ կրկին գինը կ'ուզէ. յաճախորդը գիտնալով ասիկա ու եւ է առարկայի մը մէկ երրորդը կամ կէսը կը վճարէ: Խանութպանները թէեւ չափ համար հոգի կուտան, բայց կ'արհամարեն այն մարդը որ առանց սակարկութեան կը վճարէ: Փողոցներէն մէկը գունաւոր սիւներով եզերուած է, ու միւսներէն շատերուն վրայ կամ կտաւներ ծածկուած են և կամ տանիքներ որոնց ծակերէն լոյսը և օդը հազիւ կըրնան ներս մտնել: Նեղ փողոցներու ցանց մըն է, մէկը միւսին նման: Խանութներուն մէջ ալ կարելի է տեսնել ամէն դասակարգէ մարդիկ որոնք ցած նստարաններու վրայ բազմած խաճուէ կը խմեն, կը ծխեն եւ կամ թուղթ կը խաղան:

Քաղաքին միւս բաժինը կատարեալ հակապակեր մը կը ձեւացնէ, և կրնայ Բարիդի մէկ արուարձանը ըլլալ իր պուլվարներով, բացօդեայ արուարձաններով և սիրուն խանութներով: Կայ նաեւ երաժշտական մը որ ամէն իրիկուն քաղաքին մէկ ընդարձակ հրապարակին վրայ հիանալի կըտորներ կը նուագէ: Լուսինը հսկայ բարտիներու մէջէն կը փայլի, մինչ ունկնդիրները ամէն կողմէ իրենց շուրջը կը խոնուին: Մեծ մասամբ Եւրոպացիներ են ասոնք, բայց երբեք կարելի է տեսնել թափառող Մաւրիտանացիներ իրենց ճերմակ պռնուզներով, Հրեաներ կամ Խաչիկներ:

Կօլէթթա կամ Լա Կուլէթ Թունուզի նաւահանգիստն է և ծոցին բերանը կը գտնուի: Թունուզի ճամբուն եւ Կօլէթթայի մօտ կը գտնուին Կարգագինէի հին աւերակները, ատենօք այնքան մեծ քաղաք մը ուրկէ այսօր ոչ մէկ հետք կը մնայ: Տիտոնի հին Ակրօպօլիսին վրայ կը բարձրանայ ճերմակ և մեծ Հռովմէական Մայր եկեղեցին, եւ Գարմէլեան վանականներուն վանատունը:

Հին Կարգագինէի մէջ դեռ պեղումներ կ'ըլլան և կ'ըսուի թէ ամէն օր գործիքներ եւ այլ եւ այլ առարկաներ կը գտնուին: Պրելատէն կամ Ակրօպօլիսէն, Տեսարանը հիանալի է եւ կարելի է կերպով մը ըմբռնել հին Կարգագինէի անառիկ յատկութիւնը, երեք կողմէն ծովը, իսկ ետեւէն Թունուզի ճահիճները ու լիճերը:

ՃԱՄԲՈՐԴ

ԹՂԹԱԿՑՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ՀՈԳԵՒՈՐ ԵՒ ԿՐԱԹԿԱՆ ՆՈՐ ԶԵՌՆԱՐԿՆԵՐ
ՄԱՆԱԹԻՈՅ ՄԷՁ

Մալաթիայի Յ. Էֆ. Շեֆերեան Տեղւոյն կրթական եւ հոգեւոր գործերու մասին հետեւալ ուրախաւիք լուրեր կը հաղորդէ:

Հեռաւոր և մերձաւոր բարեկամներու փափաքին եւ ակնկալութեանցը համաձայն կուգամ տալ քանի մը հակիրճ լուրեր մեր Բողոք. ազգայնոց հոգեւոր և կրթական ձեռնարկութիւններու մասին:

Չորս հինգ ամիսներ առաջ ձեռնարկուած է հոս Ե. Բ. ընկերակցութեան հիմնարկէքին: Գործին նախարանն է այդ, եւ զըտուար էր այդ առաջին անգամ լարդիւնք մը ակնկալել: Հինգ վեց ամիսներ անցան այն օրէն ի վեր և դեռ նոր կ'երեւին ընձիւղիլ այն հատիկները որոնք կարծես յուսահատութիւնով մը ցանուեցան: Այն ատեն երիտառարդները կրթական գործերու մասին անտարբեր էին եւ մեղկ. հիմա եռանդուն են այդ մասին եւ գործելու փափաք, սիրտ եւ կամք կը ցուցնեն: Ե. Բ. ընկերակցութեան

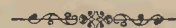
կը նախագահէ Մեծ . Տօք . Միքայէլ էֆ . Բէ-
չիշեան : Ազնիւ տօքթորը չղկացաւ յորդորել
երիտասարդները՝ որպէս զի փախչին մոլո-
թիւններէ եւ յոռի բարքերէ , մոլութիւններ
եւ բարքեր որոնք երիտասարդներու ամբողջ
կեանքը կը քայքայեն : Թելադրեց որպէս զի
մաքուր եւ պարկեշտ կեանք մը վարեն :
Նաեւ թուեց բոլոր այն փնտասները՝ որոնք
կրնան յառաջ գալ տգեղ բարքերէ : Պարզեց
անոնց ծխելու գէշ ունակութիւնը որմէ մեր
երիտասարդներու ստուար մասը վարակուած
է արդէն : Ուրիշ առթիւ գործնական օրինակ-
ներով պիտի ապացուցանէ ծխելու փնտա-
սները : Այդ վայրկեանէն իսկ 10ի չափ երիտա-
սարդներ , եթէ չեմ սխալիր , իրենց սիկատի
տուփերը Տք . ին յանձնեցին : Փափաքելի էր
որ խոստմատուները ուխտագրուած չղանը-
ուէին եւ բարի օրինակ հանդիսանային ու-
րիշներու ալ :

Լիայոյս ենք որ սիրելի Տօքթ . ր իր այս
նուիրական պաշտօնին գիտակից , շատ օգ-
տակար պիտի ըլլայ :

Ընթերցասիրութեան ճաշակն ալ արթն-
ցած կ'երեւայ մեր երիտասարդ եղբայրնե-
րուն մէջ : Մասնաւոր հաւաքում մը ըրին ի-
րենց մէջ , եւ անցեալ շաբթու փոստով դի-
մեցին Մամուրեան Դրատան՝ իրենց պէտք
եղած գիրքերը ստանալու : Պիտի ուզեն ու-
նենալ , եթէ դրամականին ներէ , գէթ Հայ
օրաթերթ մը :

Կրթական գործը քանի մը տարիներէ ի
վեր յետագէմ կիճակ մը ունէր , այդ գործը
ստանձնող հոգաբարձուներուն թուլութեան
պատճառաւ : Աւելի ճիշդ պիտի ըլլար ըսել
հոգաբետցու քան հոգաբարձու , որովհետեւ
աւելի բեղցնող եղած են քան վերջնող : Ա-
սանկ չէ՞ն մեր ազգային վարիչները : Ազգա-
յին ժողովը զգալով այս բանը , դպրոցի հո-
գը երիտասարդներու վրայ ձգեց : Դպրոցա-
կան յառաջիկայ շրջանէն սկսեալ , երիտա-
սարդներ կ'ստանձնեն դպրոցի հոգաբարձու-
թիւնը՝ նախագահութեամբ Տր . Միքայէլ էֆ .
Բէչիշեանի : Մեր բժիշկը դարձեալ չղա-
ցաւ յանձնարարել կարգ մը առողջապահիկ
միջոցներ , որոնցմով պատանիներ կրնան տի-

պար աշակերտներ ըլլալ : Այս տարի երկու
նոր ուսուցիչներ եւ ուսուցչուհի մը ունինք :
Տեսուչ-ուսուցիչը Այնթապի Կ . Թ . Բոլէճի շըր-
ջանաւարտներէն , իսկ օգնական ուսուցիչը՝
Խարբերդի Ամերիկեան Բարձ . Վարժարանի
շրջանաւարտներէն է : Ուսման ծրագիրն ալ
եփրատ Բոլէճի նոր ծրագրին վրայ յարմար-
ցուած է : Քաջայոյս ենք որ այս տարի
յաջող քայլեր պիտի առնեն մեր դպրոցները՝
չնորհիւ մեր նորընտիր հոգաբարձութեան եւ
նորեկ ուսուցիչներուն :

Ք Ա Ղ Ա Ք Ա Կ Ա Ն

Հակառակ բոլոր տարածայնութեանց , որոնք
վերջերս բաւական նիւթ մատակարարեցին
թերթերուն , մասնաւոր եւ պաշտօնական
ազբւերներէ առնուած զեկուցումներ կը հեր-
քեն Հոլանտայի դեռատի եւ զեղանի թա-
գուհիին եւ անոր ամուսնոյն միջեւ ամուս-
նական յարաբերութեանց խզման լուրը : Թա-
գուհին Նետ-Լու դղեակին մէջ իր ամուսի-
նին հետ կը բնակի եւ « խիստ երջանիկ է .
ամենաթեթեւ ամպ մը իսկ չմթազներ անոնց
կեանքին մտերմութիւնը եւ համաձայնու-
թիւնը » : Հաւանաբար կարգ մը խելացիներ
տակաւին պնդեն թէ ուր որ կը միայն հոն
կրակ կ'սյ , բայց այսպիսի ամուսնական կամ
ներքին կեանքի խնդիրներու նկատմամբ
հրապարակ ելած տարածայնութեանց ու
դրոյցներու մասին պէտք է վերջին աս-
տիճան դժուարահաւատ ըլլալ : Բազմաթիւ
են աշխարհի վրայ սուտ կերտելու գործա-
րաններ , որոնք հասարակ մահկանացունե-
րու հետ չէ որ գործ ունին այնքան՝ որքան
պաշտօնական անձնաւորութեանց հետ :

* *

Պատերազմի դաշտէն վերջին լուրերը
Պօէր գերիներու եւ անձնատուութեանց մեծ
թիւ մը կ'արձանագրեն : Չորս օրուան մէջ
երկու հարիւր յիսուն Պօէրներ բռնուած եւ
քանի մը պօէրախումբեր ցիրուցան եղած

են : Անցեալ շաբթուան միջոցին Պօէրները ա'յն աստիճան տեղի տուին և հտ մղուեցան , որ եթէ անոնք ասկէ վերջ մասնաւոր և անակնկալ յաջողութեամբ մը չքաջալերուին , ամբողջական անձնատուութեան մը խընդիրը լրջօրէն նկատի առնելու միտումը պիտի զօրանայ և որոշ ձեւ մը պիտի առնէ :

Լորտ Բիչնէր պատերազմական Պաշտօնատան կը գրէ թէ՝ Պօէրները, հակառակ պատերազմական օրինաց, շատ բնիկներ ըսպաննած են : Տեղեկագիրը ասանկ քառասուն դէպք կը յիշէ տալով միանգամայն լեցուն մանրամասնութիւններ որոնք դժբաղդաբար տարակոյս չեն թողուր թէ այդ աւելուր դէպքերը իրողութիւններ են : Անգամ մը բռնեցին անգէն բնիկները և զանոնք ամենայն պաղարկուածութեամբ հրացանով ըսպաննեցին : Ուրիշ անգամ մը, անձնատուութեան մը մը ևս, Պօէր մը հրացանի հինգ հարուածով դիտապաստ ձգեց բնիկ մը : Դարձեալ ականատեսներ կը հաստատեն թէ Պօէր մը հինգ անմեղ տղաքներ զարկած սպաննած է : Այս վայրագութեանց իրր արդարացում Պօէրները կ'ըսեն թէ այսպէս ըրած են որովհետեւ այդ բնիկները կը գործածուէին Անգլիացիներուն լուր տանելու համար, Բայց որովհետեւ իրենց այս ցոյց տուած պատճառը հաստատող բաւական վկայութիւն չկա՞ն երբեք, ուրեմն սխալ չպիտի ըլլայ ըսել, Մը. Պրօտրիքի հետ, թէ՝ Բաֆիրներուն ըսպաննութիւնը և անոնց վրայ ի գործ զբոսուած անգլիացիները ոչ թէ վայրկենական կիրքի մը՝ այլ կազմակերպուած ծրագրի արդիւնքն են, թշնամոյն հետքը ամէն կարելի տեղեկութիւններէն ծածկելու համար : Այսպէս Պօէրները գերեվարներու յատուկ վայրագութիւնն է որ ցոյց կուտան բնիկներու վրայ :

* *

Թայմզի Ուօշինկընի թղթակիցը կը հետադրէ թէ ա'լ վախ չկայ Նիքարակուայի Զրանցքին Դաշնագրութիւնը կնքուելուն անյաշուութեան : Հակառակ կուսակցութիւնը գործնականապէս զինաթափ եղած՝ և իր փասաը չահելու բոլոր յոյսը կորսնցուցած է :

Հաւանաբար քանի՜ մը օրէն կարող պիտի ըլլանք արձանագրել թէ Դաշնագրութիւնը վերջապէս ընդունուած է , որով վերջը եկած պիտի ըլլայ կարգ մը խիստ անհաճոյ և իրաւամբ անհարկի ու անպէտ հակասութեանց և վիճաբանութեանց երկու երկրներու — Միացեալ Նահանգաց և Անգլիոյ — միջեւ : Հոս կ'արժէ անգամ մըն ալ յիշատակել իրենց իմաստուն և փափուկ աշխատութեամբը այս խնդրոյն լուծման մէջ կարեւոր բաժին մը ունեցողներուն անունները, որոնք են՝ Մը. Հէյ և Մը. Բօրէյթ, Լորտ Լանտլիտտուն և Լորտ Բոնսֆօրդ : (*)

* *

Աւստրիոյ մէջ հանրային կարծիքը մենամարտի խնդրոյն մասին յանկարծական բայց իմաստուն քայլեր տնկելու վրայ է, անոր վերջնական լուծում մը տալու համար : Վերջերս Վիէննական զլխաւոր թերթերը հրաւէր կը կարդան մենամարտը բողոքովին բառնալու համար իրենց երկրէն : Այս հրաւէրը աննախընթաց և անակնկալ կերպով ընդունուեցաւ բոլոր ժողովուրդին կողմէ : Մենամարտի դէմ եղած այս կոչման, իրենց հաւանութիւնը տուած էին իրենց իսկ ստորագրութեամբ, հարիւրաւոր անձինք՝ որոնք ազնուականութեան բարձրագոյն դասուն ներկայացուցիչներն են , նախորդ դահլիճին տասնեւհինգ անդամները , քանի մը անպատճառ զիւանադէտներ, ինքնագրաւորին յիսունը հինգ անդամները և զաւանդներու խորհրդաւորաններու զրեթէ բոլոր անդամները եւ բազմաթիւ երեսփոխաններ : Ազդեցիկ անուններու այս տեսակ ցանկ մը Աւստրիոյ մէջ տակաւին ոչ մէկ խնդրոյ առթիւ երեւցած չէր : Ստորագրողները, խորհելով թէ լոկ որոշում տալը՝ փափաքուած արդիւնքը յառաջ չէր կրնար բերել, կ'առաջարկեն կազմակերպել գործօն յանձնախում մը եւ պիտի ջանան հաստատել Պատուոյ Ատեաններ կամ Ժողովներ որոնց զիմելով ինքզինքը անիրաւուած դգա-

(*) Հեռագրական վերջին լուրեր Դաշնագրին կնքուած ըլլալը կը հաստատեն , երբ արդէն գրած էինք այս տողերը :

ցող ո եւ է մէկը կարենայ դարման մը գըտ-
նել արդի դարգացեալ սկզբունքներու համե-
մատ: Կ'երեւայ թէ մենարտը դատապարտը-
ուած է իսպառ վտարուելու այս երկրէն ալ,
ոչ թէ որովհետեւ ընդհանուր կերպով հաս-
կըցուած է թէ « սուտ կոռույ մէջ ճշմարիտ
քաջութիւն չկայ », այլ որովհետեւ մենա-
մարտը ա'լ իր մօտան կորսնցնելու վրայ է:

* *

Միալ է ենթադրել թէ պատերազմի հե-
տեանքով Անգլիոյ ելեւմտական կայսրութիւ-
նը տարապայման կերպով անձուկ ըլլայ:
Եւրոպական շատ մը ուրիշ ազգեր ելեւմտա-
կան աւելի աննպաստ կացութիւն մը ունին:
Դերմանիա՝ իր հիմակուան կատարեալ խա-
ղաղութեան շրջանին մէջ իսկ, հաշուուած
է որ յառաջիկայ տարի հինգ միլիոն ոսկիի
բաց մը պիտի ունենայ: Հոլանտա եւ Զուի-
ցերիա ալ բաց ունին արդէն: Դարձեալ՝
Ֆրանսա 6 միլիոն ոսկիէ աւելի բաց մը ու-
նի հիմա, թէեւ ելմտական նախարար Մ.
Դայեօ, իր անցեալ օրուան ուղերձին մէջ
ըսաւ թէ այդ գումարը յառաջիկայ տարի՝ Եր-
կու միլիոնի պիտի իջնէ, բայց չըսաւ թէ
վերջերս Ֆրանսայի պարտքը նոր յաւելում
մը ունեցած է, միայն անցողակի յիշեց թէ
ամբողջ պարտքին դումարն էր մէկ միլիառ
երկու հարիւր միլիոն ոսկի: Դերմանական
պետութեան պարտքը կը մեծնայ: Տասնըչորս
տարի առաջ միայն 36 միլիոն ոսկի էր, իսկ
հիմա 150 միլիոն: Այսու հանդերձ, Ֆրանսայի
հետ բաղդատամբ Դերմանիոյ բեռը, աւելի
թեթեւ է և աւելի բազմաթիւ եթէ ոչ աւելի
հարուստ ժողովուրդի մը վրայ բաշխուած:

ՎԵՐՁԻՆ ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐԷՆ

ԹՈՒՔԻԱ ԵՒ ՖՐԱՆՍԱ

Օսմ. ղեսպան Միւնիք պէյի Բարիզ վե-
րադառնալուն աթիւ Տեպալ յօղուած մը կը
զրէ, ըսելով որ Միւնիք Պէյի վերադարձը
գոհունակութիւն պատճառած է Թուրքիոյ
բարեկամներուն որոնք չեն մոռնար թէ Թուր-

քիա դարաւոր կապերով Ֆրանսայի կապ-
ուած է: Տեպալ կը յարէ թէ անձնական այն
բազմաթիւ համակրութիւնները զորս Միւնիք
պէյ կրցած է շահիլ Բարիզի մէջ, անգամ մը
եւս կ'աւելցնեն՝ Նորին Վսեմութեան Բարիզ
վերադառնալուն առաջ բերած լաւ տպաւո-
րութիւնը:

ԶԻԼԻ ԵՒ ԱՐԺԱՆԹԻՆ

Վալբարէզոյէն ու Պուէնոս Այրէսէն առ-
նուած հեռադիրներ կը ծանուցանեն թէ Զի-
լի ու Արժանթինի յարաբերութեանց ճըզ-
տումը կը շեշտուի. սակայն հաշտութեան
ամէն յոյս տակաւին կորսուած չէ: Միաց-
եալ Նահանգները ու Անգլիա բարեկամա-
կան միջամտութիւն կ'առաջարկեն:

ԹՐԱՆՍԿԱՆ

Լուրէնս Մարքէզէն եկող ուղեւորներ կը
պատմեն թէ Պոէրները, Մէսամկիրի մօտ
յարձակեր են անգլիական ջոկատի մը վրայ
որ Բորթուկալի սեպհական հողին վրայ ա-
պաստանած էր: Բորթուկալի զինուորական
կայանին հրամանատարը ազդարարած էր
Անգլիացիներուն զէնընկէց ըլլալ, բայց ա-
նոնք մերժած ու շարունակած էին կոիւր:
Բորթուկալցի սպայ մը, յիսնապետ մը և ե-
րեք զինուորներ սպաննուեր են: Յայտնի չէ
թէ Անգլիացիներուն թէ Պոէրներուն զըն-
դակներէն մեռած են:

ՌՈՒՄԱՆԻԱ

Երեսփ. Ժողովը միաձայնութեամբ ըն-
դունեց Թուրքիոյ հետ կնքուած պոեւտրա-
կան պայմանագրութիւնը, ինչպէս նաև այն
ծրագիրը, որով 16 սանդիմի տուրք մը կը
սահմանուի արտածուած չաքարներու իւրա-
քանչիւր քիլոկրամին համար:

ՀԱՐԱԽԱՅԻՆ ԱՓՐԻԿԷ

Անգլիոյ կառավարութիւնը, նկատողու-
թեան առնելով հարաւային Ափրիկէի կա-
ցութիւնը, մտադիր է յունուարի կէսին նո-
րէն հաղար զինուորներ շրկել հոն:

Մ. Ա. Ճ.

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Ներկայումսի Երեւան քաղաքի ցեղամասեր

Կարիքի մեջ:

Վերջին օրերուն մէջ, Կարինէն նոր հեռագրիներ կը հասնին՝ որոնք երկրաշարժի նոր և զօրաւոր ցնցումներու լուրեր կը բերեն: Երկրաշարժի երկու նոր ցնցումներ զգացուեր են Կարինի մէջ այս վերջին օրերս, ահ ու զոգի մատնելով տեղւոյն ժողովուրդը, որ հազիւ հանդարտած քիչ մը՝ նախկին ցնցումներու սարսափէն, սկսած էր փլփլած բնակարաններուն մէջ ապաստանիլ, սաստկաշունչ ցուրտէն պատսպարուելու համար: Թէպէտ նոր ցնցումներուն պատճառած վշտանքները դեռ որոշապէս յայտնի չեն, բայց հասած հեռագիրներէն կը հասկցուի թէ այս անգամ աւելի մեծ եղած է կորուստին և վնասներուն թիւը: Արդէն մեծ աւերներ գործող համաճարակը, սաստիկ ցուրտին պատճառաւ սկսած է աւելի ծանր հանգամանքներ առնել, անտանելի թշուառութեան մը մատնելով տեղւոյն բնակչութիւնը: Արկածեալ ժողովուրդի մը այս անտանելի թշուառութիւններուն մէջ օգնութեան պէտքը ամէն ատենէ աւելի կը շեշտուի, և անշուշտ հանգանակիչ մասնախումբեր պիտի թափանցեն իրենց նպաստները:

— Մարտիի մէջ փորձ մը կատարուեր է «ասիտ քառյօնիք» ու ջնջելու՝ նաեւ բոլոր միջերանոցները գտնուող մուկերը որոնք ժանտախտին տարածման պատճառ կ'ըլլան: Այդ փորձը յաջող արդիւնք մը ունեցեր է, վասն զի «ասիտ քառյօնիք» ը ապրանքներուն չմիասնելէ զատ, կ'սպաննէ բոլոր մուկերը, ինչպէս նաեւ այն լուերը որոնք ժանտախտին միջբերաններուն փոխադրութեան միջնորդները կ'ըլլան: Իզգամ գոհութեամբ կը ծանուցանէ թէ այդ գրութիւնը գտնուող է Թուրքիայի մը՝ քիմիագէտ Ա. Բէրի Էֆ.:

— Ամերիկեան կառավարութիւնը Բ. Դոնէն խնդրեց Պալմիթի մօտ թանգարանը զը-

կել՝ Պասարայ Թէլլօ անուն տեղը գտնուած ասորական հնութիւններէն կարգ մը քանդակեալ տախտակներ որոնցմէ Կայս. Թանգարանին մէջ շատ կայ, բայց Պալմիթի թանգարանը չունի: Զեռնհաս պաշտօնաւորներ որոշեց տալ այդ հնութիւնները:

— Դատական նախարարութեան Խորհուրդը նկատողութեան առաւ Վանայ նահանգին կեդրոնական նախնական դատարանի Հուգուգի ճիւղին նախորդ նախագահ Գատրի Էֆ. ի խնդրը: Այդ պաշտօնեան. անցեալները, վարչական որոշումով պաշտօնանկ եղած էր, Դատական նախարարութեան Խորհուրդը քննելով խնդրոյն վերաբերեալ գործութիւնները և Գատրի Էֆ. ի անձնապաշտպանութեան աղերսագիրը, անոր պաշտօնավարութիւնը արգիլող պատճառ մը չգտաւ և որոշեց որ նորէն պաշտօնավարէ:

— Ներքին և առեւտրական ու հանրօգուտ շինութեան նախարարութիւններուն գրութեան ուր Պրոտայի նահանգին Սէօյիւտ գաւառակին Պօղ Ուլուք Եւ Ինէժօնի գիւղաքաղաքներու կարօտ երկրագործներուն 168 հազար զրուշ փոխ տրուի երկրագործական պանքայի սնտուկէն՝ փոխադարձ երաշխաւորութեամբ:

Ստացանք Նշան-Պապիկեան Գրատան հրատարակած Միջին Դասընթացքի ՆՈՐ ԱՇԽԱՐՀԱԳՐՈՒԹԻՒՆԸ, պատկերներով և քարտէսներով զարդարուած, որ ամիսի ու զեղեցիկ ուսումնասիրութիւն մըն է բնական և քաղաքական աշխարհագրութիւններուն վրայ և որուն մուտքը մեր վարժարաններուն մէջ, կրնայ սեծ բարեփոխութիւն մը մտցնել աշխարհագրութեան դժուարութեան զասին մէջ, ինչպէս զրքին ամբողջութիւնը կը խոստանայ:

ՏԵՐ ԵՒ ՏԵՐԿՈՒ

Հ. ՍՏԵՓԱՆ Եւ Ի. Ի. ԹԻՆՅԱՆ,

Տպագր. ՆՇԱՆ Կ. ՊԵՏԻՐԵԱՆ

(Faint vertical text or markings)

Պ Ա Լ Ք Ա Ն

ԱՌԱՆՁՆԱԾՆՈՐԸՆՈՒ ԱԶԳԱՅԻՆ ԱՊԱՀՈՎԱԳՐԱՆԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ, ՍՕՖԻԱ
Գրամագլուխ, պսակես եւ երաւաստութեան գումար Քր. 7,500,000
Կ Ե Ա Ն Ք Ի Ճ Ի Ի Ղ

18.9 ի ապահովագրութեան
գումարն է 19,534,276 ֆրանք:
Ամբողջ կեանքի վրայ եւ խառն
ապահովագրութիւն, կրկին դր
բաժնագլուխով ազատ օժիտի գը
րամագլուխ այլ եւ այլ կարգա
դրութիւններով, չափաւոր սա
կրով ու նպաստաւոր պայման
ներով:

Հ Ր Դ Ե Հ Ի Ճ Ի Ի Ղ
Ապահովագրութիւն փայ
տալէն ու քարուկիր չէն
քերու, կարտսիներու եւ
ապրանքներու՝ նպատաւոր
պայմաններով:

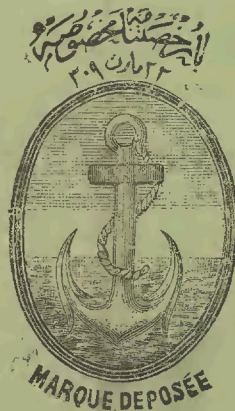
ՓՈԽԱԳՐՈՒԹԵԱՆՑ ՃԻԻՂ
Ապահովագրութիւն վա
ճառքներու, չողենաւերու
հարմիր աշխարհիս ո՛ր կողմն
ալ որ ուղեւորին:

Ընկերութեան դրամատուններն են ՔՐԷՏԻ ԼԻՈՆԷ՝ Կ. Պոլիս, ԱՆԿԼՈ-ԱԻՍՏՐԵԱՆ
ԴՐԱՄԱՏՈՒՆ՝ Լոնտոն, ՊՈԻԼԿԱՐԻՈՑ ԱԶԳԱՅԻՆ ԴՐԱՄԱՏՈՒՆ՝ Սօֆիա:
Գործակալ Ընդհանուր Թուրքիոյ՝ ԱՐՇԱԿ ՈՒՆՃԵԱՆ:
Ղալաթիա, Մերքեպանի վտղոց, ձեռիս խան քիւ 4:
Դաւառներու համար պատուաւոր երաշխաւորութեամբ գործակալներ կը փնտռուին:

Թ Է Յ

Թ Է Յ

Թ Է Յ

Ը Ն Տ Ի Ր

Հ Ո Տ Ա Ի Է Տ

Խ Ն Ա Յ Ո Ղ Ա Կ Ա Ն

Կ. ԵԱՎՐՈՒԵԱՆ Ե. Յ. ԻՍԱԳՈՒԼԵԱՆ վաճառատունը պատրաստ՝ և թէ որ ըստ օրէ
հասնող թարմ և ազնուագոյն տեսակի թէյերով կրնայ այսօր անմրցելի աժանութեամբ
գոհացում տալ նոյն իսկ էն խոտապահանջ թէյի սիրահարներու: ԵԱՎՐՈՒԵԱՆ ԵՒ ԻՍԱ-
ԳՈՒԼԵԱՆ հաստատութիւնը կը թղթակցի գաւառներու հետ եւ օճնարարութիւնները կը
կատարուին ամենայն ճշգրտութեամբ:

Աժան, ընտիր ու հոտուէտ թէյ գործածողներու ջերմապէս անձնարարենք ան-
գամ մը այցելել Կ. ԵԱՎՐՈՒԵԱՆ Ե. Յ. ԻՍԱԳՈՒԼԵԱՆ վաճառատունը, Ճէլալ-Պէյ խանի
կից թիւ 10, ուր պիտի գտնեն մեծաքանակ և փոքրաքանակ թէյի էօն մթերք մը:

Ա Ժ Ս Ն

Ա Ժ Ա Ն

Ա Ժ Ա Ն